

INGEGERD LINDBLAD

ROYAL SCULPTURE OF THE EARLY EIGHTEENTH DYNASTY IN EGYPT

(Medelhavsmuseet, Memoir 5, Stockholm 1984)
Arlöv, 1984 82 pp, 38 pl. Institute of Egyptology,
University of Uppsala, Thesis 1984

Pentru cei care sînt mai puțin familiarizați cu arta și, în special, sculptura egipteană antică, aceasta din urmă le-ar părea că n-ar prezenta dificultăți, chiar avînd toate chestiunile care se leagă de ele rezolvate. În realitate, lucrurile stau altfel: aparenta uniformitate a sculpturilor, caracterul lor, în multe cazuri, anepigrafice, precum uzurparea unor statui de către urmași ridică o serie de probleme cercetătorilor. Cu toate că au apărut o serie de lucrări de sinteză privind statuaria faraonică și evoluția sa, egiptologii s-au preocupat mai puțin de stabilirea unor criterii precise, sau mai precise, de datare a sculpturilor. Chiar dacă s-a urmărit acest lucru, rezultatele notabile au fost obținute numai în ceea ce privește vestimentația, ornamentația și eventual corpul uman, mai puțin fizionomia feții.

Acestui ultim deziderat încearcă să răspundă teza tinerei cercetătoare de la *Medelhavsmuseet* din Stockholm: *Ingegerd Lindblad*. Autoarea afirmă cu claritate: „Scopul acestui studiu este de a oferi o culegere și a stabili criterii cît mai sigure posibile pentru datarea, identificarea și atribuirea sculpturii regale... ale primelor patru domnii ale dinastiei al XVIII-a“ (p. 7). Desigur, cititorul s-ar putea întreba: stabilirea unor criterii de datare pentru aproximativ 60—70 ani, cît a durat domniile celor patru suverani, pot contribui la îmbunătățirea cunoștințelor noastre privind statuaria egipteană antică? Cum vom putea constata, cercetările lui *Lindblad* și, în special, rezultatele sale reprezintă un serios pas înainte.

Acestea se datorează unor serii întregi de factori. Autoarea conferă o importanță mai mare utilizării principiilor, teoriilor artei generale. Se ține cont, în special, de rezultatele obținute de *E. H. Gombrich*, *G. Paulsson* și *H. Wölfflin*, mai ales ale acestuia din urmă. Nu i-au rămas străine nici tipurile faciale ale lui *K. Saller*. Totodată, *Lindblad* a preluat critic unele rezultate ale egiptologilor care și-au consacrat activitatea acestor problematici: *J. Capart*, *J. Vandier*, *H. W. Müller*, *W. Wolf*, *B. V. Bothmer*, *Cl. Vandersleyen*, *R. Tefnin*, *J. Romano*, *W. V. Davies* etc.

Ceea ce autoarea regretă foarte mult este faptul că pînă acum n-a existat, sau a fost foarte rară, o descriere sistematică a trăsăturilor feții unei statui. „Deseori, descrierile și interpretările erau amestecate și metodele utilizate n-au fost explicate“ (p. 9).

Pentru a nu cădea într-o atare eroare, *Lindblad* utilizează în întreaga sa lucrare următoarele puncte de referință în descrierea capetelor de statui: distanța dintre ochi, grosimea nasului și lățimea gurii, toate acestea privind piesa din față, precum linia nasului, buza superioară și cea inferioară din profil (p. 10). Forma feții, la descriere, este comparată cu forme

fixe: triunghiulară, ovală, eliptică, în formă de U, rotundă și trapezi-formă (p. 11, fig. 4). Organele senzoriale, forma bărbii și a frunții sînt descrise separat.

Autoarea analizează 57 de sculpturi, în marea lor majoritate văzute și studiate în original, dar ca material comparativ se utilizează *sarcofage, reliefuri și bijuterii*. Pieseile au fost aranjate cronologic, de altfel reperele cronologice utilizate în lucrarea lui *J. von Beckerath*. Autoarea a întîmpinat greutăți în acest sens: „Principala dificultate în studiul subiectului — este vorba de subcapitolul *Principles of Dating* — se datorează faptului că materialul care se poate data cu siguranță este rar și nu întotdeauna accesibil în original” (p. 7). Aceste motive au obligat-o pe *Lindblad* să utilizeze în cadrul fiecărei domnii (ale lui *Ahmose, Amenhotep I, Tuthmes I și II*) următoarele subdiviziuni: a) statui date contemporane, cu faraonul în discuție, prin intermediul inscripțiilor; b) statui date contemporane, cu suveranul în cauză, prin criterii stilistice; c) statui tranziționale. Prin acest ultim termen se înțelege o atribuire nesigură. Concluziile, de altfel inerente, sînt înfățișate după prezentarea statuilor fiecărui domnitor. Un capitol separat este dedicat *ronde-boselor* cu o datare problematică (pp. 64—66).

Deosebit de utilă este capitolul *Synthesis* (pp. 67—70), prin care autoarea a reușit, din nou, să dovedească faptul că faraonii în discuție n-au cunoscut prin intermediul statuariei și, în special, în modelarea feții un singur șablon, care apoi a fost repetat mecanic în cazul fiecărei sau oricărei piese.

Lucrarea mai cuprinde: *List of Material and Plates* (pp. 71—73), *Bibliography* (pp. 74—77), *Figures after text* (pp. 78—81), după care urmează planșele care beneficiază de fotografii de o bună calitate. Trebuie remarcat faptul că pozele au fost executate din trei poziții: din față, profil și trei-sferturi.

Teza lui *Ingegerd Lindblad* este o serioasă contribuție la studiul statuariei egiptene antice, în special pentru dinastia a XVIII-a timpurie. Strădaniile ei reflectă seriozitatea școlii suedeze de egiptologie.

MIRON CIHÔ

CONFLUENȚE ISTORIOGRAFICE ROMÂNEȘTI ȘI EUROPENE. 90 ANI DE LA NAȘTEREA ISTORICULUI GHEORGHE I. BRĂTIANU,

coordonator Victor Spinei, Iași, Universitatea „Al. I. Cuza”,
1988, 584 p.

Cea de-a 90-a aniversare a zilei de naștere a istoricului Gheorghe I. Brătianu a constituit pentru colectivul științific al Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași o binevenită ocazie de a elabora un impozant volum de studii dedicat personalității unuia din marii istorici români din perioada interbelică.